

Begrippenlijst voor gemeenten per januari 2023

Algemeen

Voor de verschillende richtlijnen zijn voor de gebruikers handleidingen beschikbaar gesteld.

Je vindt ze terug op de website van de Protestantse Kerk onder de thema's [kerkorde](#) en [kerkbeheer](#).

Meer uitleg en voorbeelden zijn op de volgende manier beschikbaar:

Op de website via:

- handleidingen bij de richtlijnen;
- verdiepende artikelen over speciale onderwerpen.

Zodra je bent ingelogd in FRIS:

- kun je op elk scherm 'handleiding' aanklikken;
- zie je een uitgebreide toelichting en een aparte kennisbank;
- tref je op vrijwel elk scherm een vraagteken (?) aan met een beknopte uitleg.

Begrippen

In de verschillende richtlijnen, handleidingen en toelichtingen komen begrippen voor waarvan je je kunt afvragen wat daar zoal onder valt. Deze begrippenlijst geeft hopelijk meer duidelijkheid. Een aantal begrippen komt voor in verschillende richtlijnen. Vooral op het gebied van vermogen, beleggen, controle en verklaringen. Die begrippen horen altijd identiek te zijn, zodat er hetzelfde mee bedoeld wordt. De volgende stap is dat de begrippen voor de gebruikers herkenbaar en verklaarbaar moeten zijn binnen FRIS. Oftewel, voor de berekeningen zijn de te gebruiken rekeningnummers uit het FRIS-rekeningschema per begrip altijd gelijk. We geven een overzicht.

De richtlijn begroting en jaarverslaggeving vormt de basis van alles. Hieronder tref je de belangrijkste begrippen.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is het saldo van de activa verminderd met de voorzieningen en de lang- en kortlopende schulden. (totaaltelling debet balans verminderd met de rubrieken 22-23-24 en 25)

Binnen het eigen vermogen wordt onderscheid gemaakt in de

- algemene reserve (volledige rubriek 20);
- bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen (volledige rubriek 21).

Let speciaal op de naam 'fondsen', dat zijn dus geen voorzieningen. Zie voor verdere uitleg de handleiding.

Functies van het eigen vermogen

Een meer beleidsmatige indeling of behandeling van het eigen vermogen is als volgt:

1. volledige financiering van de kerkelijke activa;
2. een buffer voor het opvangen van tegenvallers (de continuïteitsreserve);
3. bestemmingsfondsen, gelden toegezegd door derden met een speciaal doel;
4. **vrij besteedbaar vermogen**, het vermogenssaldo dat overblijft nadat 1 t/m 3 zijn bepaald.

Het GCBB heeft daar een [uitgebreid verdiepend artikel](#) aan besteed.

Kerkelijke activa

Kerkelijke activa zijn onroerende zaken voor kerkelijke of diaconale doeleinden, zoals kerk- en verenigingsgebouwen maar ook gebouwen als een distributiecentrum voor een voedselbank of een nachtopvang. Ook de inventaris en installaties in die gebouwen vallen eronder. Het is het totaal van de rekeningen

- waarde kerkelijke/diaconale gebouwen (00.10+00.20+00.30+00.35+00.40+00.50);
- installaties en inventarissen in kerkelijke gebouwen (01.10+01.30+01.90+01.95).

Berekening vrij besteedbaar vermogen

Dit geeft aan hoeveel vermogen er vrij beschikbaar is om in te zetten voor het doel van de gemeente of diaconie. Bij deze berekening is ervan uitgegaan dat er tegenover de bestemmingsreserves concrete bestemmingen staan. Als er geen concrete bestemming is, kan de betreffende bestemmingsreserve bij het vrij besteedbaar vermogen worden opgeteld.

- het totale eigen vermogen (rubriek 20 en 21)
- verminderd met
 - vastleggingen in **kerkelijke activa** (00.10+00.20+00.30+00.35+00.40+00.50) en (01.10+01.30+01.90+01.95);
 - bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen (rubriek 21, exclusief de herwaarderingsreserves 21.94 en 21.95);
 - een continuïteitsreserve (als buffer) (naar eigen inzicht beleidsmatig vast te stellen, 1 tot 1,5 maal de jaarlast onder A).

Of verkort :

- de vrije buffer (zie hierna),
- verminderd met een continuïteitsreserve.

In het **bestuursverslag** dient een aantal zaken te worden toegelicht over de opbouw van het vermogen. Hierbij moet aandacht worden besteed aan de volgende onderwerpen:

1. **De toelichting op de financiële gang van zaken.** Op hoofdlijnen een toelichting op verschillen tussen de begrote cijfers en de werkelijke cijfers. Incidentele en overige baten en lasten worden toegelicht.
2. **De toelichting financieel beleid en opbouw vermogen.** Als toelichting op het financieel beleid wordt aandacht besteed aan de omvang van het vermogen en de relatie tussen dit vermogen en de operationele baten en lasten.

Het betreft:

- welk deel van het eigen vermogen dient voor de **financiering van kerkelijke activa**;
 - welk deel van het eigen vermogen is gereserveerd als **continuïteitsreserve**, welke omvang deze reserve nodig heeft en wat de beleidsmatige onderbouwing van deze reserve is;
 - het **bestedingscriterium**. Een ANBI mag niet meer eigen vermogen aanhouden dan redelijkerwijs nodig is voor het werk en de continuïteit van het doel van de ANBI;
 - wat de omvang is van het **maximaal belegbaar vermogen** en hoe zich dat bedrag verhoudt ten opzichte van de totale beleggingen. In het geval dat de totale beleggingen hoger zijn dan het maximaal belegbaar vermogen, wat is dan het beleid om dit weer in evenwicht te krijgen?
3. **Een toekomstparagraaf**. Belangrijke beleidspunten die van belang zijn voor de toekomst van de gemeente/diaconie.

Bestedingscriterium als indicatie voor ANBI

Het gaat hier om een indicatie. Het bestedingscriterium kijkt in principe naar een niet-onderbouwde groei van het totale vermogen. Onderstaande berekening geeft een indicatie dat daar wellicht sprake van is. In het bestuursverslag kan worden toegelicht wat het beleid is om aan het bestedingscriterium te voldoen.

Dit is gedefinieerd als de ontwikkeling van de uitkomst van onderstaande berekening tussen jaar t-2 en jaar t. Door onderstaande berekeningen te maken en de mutatie binnen beide jaren te vergelijken, ontstaat een beeld van de ontwikkeling van het vermogen:

- algemene reserve 20.10;
- plus alle bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen, rubriek 21;
- minus kerkelijke activa (zie genoemde rekeningnummers hiervoor);
- continuïteitsreserve: 1,5* totaal lasten A;
- minus 10% van de beleggingen in effecten (rubriek 03).

Maximaal belegbaar vermogen

Dit begrip komt voor als onderdeel van het bestuursverslag en in de richtlijn beleggingen. Daarmee bereken je welk bedrag je maximaal kunt onttrekken omdat je dat tijdelijk niet nodig hebt. Dat bedrag is te beleggen met als doel een hogere inkomstenbron dan wanneer het als bankgeld blijft staan, uiteraard binnen de kaders van omschreven risico's.

Berekening van het maximaal belegbaar vermogen:

- algemene reserve (20.10);
- plus bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen (serie 21);
- minus de waarde kerkelijke/diaconale gebouwen (00.10+00.20+00.30+ 00.35+00.40+00.50);
- minus de installaties en inventarissen in kerkelijke gebouwen (01.10+01.30+01.90+01.95);
- minus een minimale liquiditeitsbuffer: de grootste van
 - a. de negatieve *cashflow* volgens de meerjarenbegroting in FRIS (over 8 jaren);
 - b. de minimale liquiditeitsbuffer van €50.000 of
 - c. 25% van de jaarlast (totaal lasten A) als dat meer is dan €50.000.

De gemeente moet toetsen of dat, als rekening wordt gehouden met de negatieve *cashflow* volgens de meerjarenbegroting, een lager belegbaar vermogen oplevert. Als dat het geval is, moet dat lagere bedrag als belegbaar vermogen worden aangehouden. De negatieve *cashflow* is vast te stellen door vanuit de meerjarenraming het saldo liquide middelen in het basisjaar te vergelijken met het saldo in het laatste jaar, dus 8 jaar later.

Vrije buffer

Dat is het gedeelte van het eigen vermogen dat niet op enige manier is vastgelegd in kerkelijke activa of geormerkt is en dus niet aangehouden moet worden voor voorziene of te verwachten toekomstige bestedingen.

De vrije buffer bestaat uit

- de algemene reserve (20.10);
- plus de herwaarderingsreserves niet-kerkelijke en kerkelijke onroerende zaken (21.94 en 21.95);
- minus de waarde van de **kerkelijke activa**, waaronder wordt verstaan
 - kerkgebouwen (00.10 en 00.20);
 - kerkelijke verenigingsgebouwen/centra (00.30);
 - overige kerkelijke gebouwen (00.35);
 - pastorieën (bewoond door predikant) (00.40);
 - kosterwoningen (bewoond door koster) (00.50);
 - installaties en inventarissen in kerkelijke gebouwen (01.10 +01.30);
 - orgels (01.90 +01.95).

Voor de andere passiva wordt aangenomen dat die niet vrij zijn. Bij bestemmingsreserves hoeft dat niet het geval te zijn, maar op basis van de balanscijfers is niet te bepalen of er een verplichting verbonden is met een bestemmingsreserve. De berekening van de vrije buffer is daardoor aan de veilige kant. Een eventueel positief saldo geeft het deel van het vermogen aan dat is besteed aan de financiering van niet-kerkelijke activa.

De buffer is daarom een belangrijk gegeven dat sterk afhankelijk is van de waardering van materiële vaste activa en de mutaties in bestemmingsreserves. Vandaar ook de nadruk op een goede verantwoording van bestemmingsreserves en -fondsen als onderdeel van het eigen vermogen, en de voorzieningen als onderdeel van het vreemd vermogen.

Richtlijn beleggingen

Beleggen

Onder beleggen wordt in deze richtlijn verstaan het beleidsmatig aankopen, beheren en verkopen van aandelen, alternatieven, obligaties, financiële vaste activa exclusief begraafplaatsen en onroerend goed. In algemene zin vallen financiële vaste activa met een looptijd *langer dan een jaar* onder 02 Financiële vaste activa, en *korter dan een jaar* onder 12 Geldmiddelen.

Soorten beleggingen

- Gebouwen en bebouwd land. (Rubriek 00 en 01 Onroerende zaken, en de daarin opgenomen installaties en inventaris, m.u.v. die voor kerkelijk gebruik dus alleen (00.55, 00.60, 00.70, 00.85, 01.20 en 01.40)). Onder gebouwen wordt verstaan woningen, kantoren, winkels en gebouwen waarin een bedrijf wordt uitgeoefend. Bebouwd land is land waarop gebouwen staan. Daar kunnen in theorie ook pastoralia onder vallen.
- Landerijen/landbouwgrond (00.80 Landerijen). Landerijen zijn vlakke velden en weiden zonder huizen (Van Dale).
- Effecten, participaties en alternatieven (Rubriek 03 Beleggingen in effecten).
- Financiële vaste activa (exclusief begraafplaatsen) (02 Financiële activa, behalve 02.30 begraafplaatsen).

Beleggingsstatuut

Elke gemeente, diaconie of protestantse stichting die belegt, moet een beleggingsstatuut hebben. Dat dienen één of meer statuten te zijn die zien op alle soorten beleggingen door de gemeente, diaconie of protestantse stichting.

Vrijgesteld van de verplichting tot het hebben van een beleggingsstatuut zijn (i) gemeenten, diaconieën en protestantse stichtingen indien die, gebaseerd op waarderingsgrondslagen van de Richtlijn Begroting en Jaarverslaggeving Protestantse Kerk in Nederland,

- minder dan de laagste van a. EUR 250.000 of b. minder dan 25% van het maximaal belegbaar vermogen (zie *Maximaal belegbaar vermogen*) beleggen. Ook al hebben deze gemeenten, diaconieën en protestantse stichtingen geen beleggingsstatuut, zij zijn wel gehouden aan de berekeningen en grenzen zoals vermeld onder *Maximaal belegbaar vermogen*.
- als beleid hebben alle bestaande beleggingen binnen 1 jaar af te stoten.

Richtlijn meerjarenramingen

In het kader van Kerk 2025 wordt gepleit voor proactief financieel beheer (regeren is vooruitzien) en voor proactief toezicht op dat financieel beheer (vanuit het toezicht zo nodig tijdig signaleren en waarschuwen). Een meerjarenraming is een essentieel onderdeel van het instrumentarium van de plaatselijke gemeente om in dat kader passend financieel beheer te voeren.

De mutaties in de liquiditeiten in de meerjarenraming bestaan uit:

- de beleggingen in effecten (de 03 rubriek);
- de geldmiddelen (rubriek 12);
- de bewegingen die een effect hebben op de liquide middelen, zoals (des)investeringen, nieuwe leningen en aflossingen, en onttrekkingen aan voorzieningen;
- het exploitatieresultaat (A+B) met uitzondering van lasten die geen uitgaven vormen, zoals afschrijvingskosten, dotaties aan voorzieningen, herwaarderingen en koersresultaten.

In de meerjarenraming wordt een risicobepaling vermeld met de volgende risicoklassen. De risicobepaling is afhankelijk van drie hoofdlijnen:

- de vrije buffer;
- het exploitatieresultaat (A);
- de liquiditeitsprognose.

Door de vrije buffer te delen door het operationeel resultaat A ontstaat er bij een eventueel tekort het aantal jaren dat dit tekort zou kunnen voortduren zonder in de problemen te raken. Zodra die termijn korter is dan 5 jaar, is er een hoog risico. Is de termijn langer dan 10 jaar, dan is het risico wel aanwezig maar minder prominent. Dan is het zaak om elk jaar opnieuw een raming te maken en de ontwikkeling te volgen. Gaat het tekort gepaard met een krappe liquiditeit, dan wordt het risico nog groter. Als het saldo liquide middelen negatief wordt, komt het risico uit op 'hoog'.

Omdat het een samenstelling van verschillende factoren is, zowel in de balanscijfers als in de exploitatie, is de berekening een prognose. Reden voor een college van kerkrentmeesters om eventueel verschillende scenario's uit te werken. De meerjarenraming is primair voor eigen gebruik. Het CCBB kan om een meerjarenraming vragen.

Richtlijn controle en verklaringen

Criteria die daarbij gelden zijn:

- vastgoedbeleggingen
 - gebouwen (00.55,00.60 en 00.70);
 - landerijen (00.80);
 - overige bebouwde en onbebouwde onroerende zaken (00.85);
 - installaties en inventarissen in **niet-kerkelijke** gebouwen (01.20 en 01.40).
- overige beleggingen
 - financiële vaste activa, **behalve** begraafplaatsen (02.10, 02.11, 02.15 en 02.20);
 - beleggingen in effecten (rubriek 03).
- horeca, een begrip dat verder nergens voorkomt (80.30 + 80.55 + 80.91).

Richtlijn begraafplaatsen

1. Het saldo van de rekeningen 02.30, 21.96 en 23.40 vóór eliminatie van de onderlinge rekening courant (via 02.30 en 25.40/11.30) moet nul zijn.
2. De bedragen op 65.50 en 95.50 moeten aansluiten op het financieel overzicht dat als bijlage ingeleverd moet zijn.
3. Er is een **aparte rekening** 'Vooruitontvangen gelden', afzonderlijk van een eventuele rekening Voorzieningen.

Richtlijn solvabiliteitsverklaringen

Een van de taken van het GCBB is het bevorderen van het zoveel mogelijk uniform handelen door CCBB's. Tevens heeft het GCBB als visie om richtlijnen bestemd voor de CCBB's ook transparant te maken voor de gemeenten en diaconieën. Vooral de vastgestelde procedure en de in te leveren stukken zijn van belang.

- Wie is de aanvrager? Om welke vacature en omvang gaat het?
 - De meerjarenraming zoals geregeld in de richtlijn meerjarenraming, inclusief een toelichting op de uitgangspunten die gebruikt zijn in de meerjarenraming. Deze dient aan te sluiten op het actuele beleidsplan.
 - Een analyse van het geefgedrag van de vrijwillige bijdragen per leeftijdscategorie dient te zijn opgenomen.
 - Een vigerend beleidsplan voor 4 jaar.
1. Kort gezegd kijkt een CCBB naar een sluitende exploitatie over de komende 8 jaar, plus voldoende beschikbaar vermogen dat aan het eind van het 8e jaar liquide kan worden gemaakt om de predikant nog 3 jaar te kunnen betalen.
 2. Bij een exploitatietekort wordt gekeken naar de levensduur van de gemeente om na te gaan hoe lang een gemeente het nog kan uithouden om dat tekort uit de buffer te dekken. De bestemmingsreserves/fondsen dienen dan ook echt een verplichte bestemming te hebben.
 3. Is dat niet voldoende, dan wordt bekeken welke overige activa (vastgoed)beleggingen beschikbaar zijn om in geval van ernstige calamiteit te verkopen. Als die er zijn, geeft dat een extra zekerheid waardoor eventueel gekozen kan worden voor een hogere fte. Het breed moderamen van de classis bepaalt samen met het CCBB wat haalbaar is.
 4. Lukt dat ook niet, dan volgt overleg over de inpasbare fte van de predikant.